Gezonde marke

Samenwerken aan een vitaal Drenthe

trend bureau drenthe

Beleid, knelpunten en behoefte rondom alcohol en roken op Drentse sportparken

februari 2026

Beleid, knelpunten en behoefte alcohol en roken op sportparken

Samenvatting

De verkoop van alcoholhoudende dranken aan personen onder de 18 jaar en wederverstrekking aan een minderjarige zijn verboden. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving hiervan. Toch wordt er nog regelmatig alcohol geschonken of doorgegeven aan minderjarigen. Zo ook op sportparken, de naleving op Nederlandse sportparken ligt in 2024 op 22,4%.[1]

Het roken van tabak en e-sigaretten – en ook 'meeroken' – is schadelijk voor de gezondheid. Daarom is roken op steeds meer plekken (zoals schoolterreinen) wettelijk verboden. Op sportparken is roken niet wettelijk verboden. Toch geldt op sommige sportparken een algeheel of gedeeltelijk rookverbod.

Onderzoek

Er is behoefte aan inzicht in hoe op Drentse sportparken wordt omgegaan met het verbod op wederverstrekking en de verkoop van alcohol aan minderjarigen. Ook is behoefte aan inzicht in de regels die sportparken hanteren rondom roken. Deze inzichten moeten leiden tot handelingsperspectief voor sportparken om de naleving van de regels omtrent alcohol te vergroten en ook het roken op sportparken te verminderen. Om dit in kaart te brengen zijn 12 gesprekken gevoerd met bestuursleden van Drentse sportverenigingen.

Resultaten

Alcohol

- Alle bestuurders geven aan dat op hun sportpark de regel 'NIX18' wordt geldt, wordt uitgedragen en in principe wordt nageleefd. Duidelijke landelijke wet- en regelgeving helpt hierbij.
- Toezicht op de leeftijd bij de verkoop aan de bar is met name op drukke momenten lastig. Toezicht op wederverstrekking is bij veel verenigingen een knelpunt.
- Voor veel vrijwilligers is het vragen naar de leeftijd of naar een ID-kaart lastig, dit geldt ook voor het aanspreken van andere leden op hun alcoholgebruik. Bestuurders vragen zich af of zij dit van vrijwilligers mogen verwachten.
- Verschillende bestuurders maken zich zorgen over de hoeveelheid alcohol die sommige leden drinken in de sportkantine.

Roken

- Sportparken gaan verschillend om met roken op hun terrein: van volledig rookvrij tot geen regels omtrent roken. Het ontbreken van landelijke wet- en regelgeving maakt het instellen en handhaven van regels omtrent roken op het sportpark complex.
- Verschillende bestuurders zouden strengere regels willen. Onvoldoende draagvlak onder leden houdt dit tegen.
- Sportparken met een rookplek zoeken naar de juiste locatie voor deze plek.
- Verenigingen met een rookvrij sportpark zien regelmatig een 'erehaag' van rokers bij de ingang van het sportpark. Dit is openbaar terrein en ligt buiten de zeggenschap van de vereniging.
- Het aanspreken van leden op hun gedrag blijkt ook lastig als het gaat om roken. Bestuurders lijken dit eerder te doen dan vrijwilligers.

[1] Bureau Objectief (2024). Landelijk onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens bij alcohol- en tabaksverkoop in 2024.

1. INLEIDING

Alcohol en tabak zijn al eeuwenlang een populair genotsmiddel. Recent is naast het roken van tabak ook het roken van een elektronische sigaret (vape) snel in populariteit gestegen. Waar deze middelen eerst als relatief onschuldig werden gezien, is in de afgelopen decennia steeds meer bekend geworden over de schadelijke effecten van alcohol en roken. Hierop heeft de overheid beleid gemaakt om het drinken van alcohol en roken terug te dringen.

Alcohol

Verkoop van alcohol aan personen onder de 18 jaar en wederverstrekking aan een minderjarige zijn verboden.[2] Gemeenten zijn verantwoordelijk voor toezicht op naleving van de Alcoholwet, zoals de leeftijdsgrens voor alcoholverkoop, het verbod op doorschenken bij dronkenschap en wederverstrekking.[3]

Rookvrije omgeving

Niet alleen het roken zelf is schadelijk, ook het inademen van de rook van anderen heeft negatieve effecten op de gezondheid ('meeroken'). Roken is daarom op steeds meer plekken wettelijk verboden (zoals op schoolterreinen). Op andere plekken (zoals sportparken) is geen sprake van een wettelijk verbod op roken. Dit is vaak een norm of afspraak die in het beleid van sportverenigingen of sportparken is opgenomen. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) houdt toezicht op de naleving van de regels voor tabak en rookwaren. De gemeente heeft op grond van de Tabaks- en rookwarenwet geen handhavingstaken.[4]

Naleving

In 2024 is onderzoek gedaan naar de naleving van de regels voor alcoholverkoop.[5] Hierbij zijn zogenaamde 'mystery-kids' (16- en 17-jarige jongeren die een aankooppoging doen) ingezet. In dit onderzoek zijn 259 aankooppogingen van alcoholhoudende dranken gedaan in sportkantines in heel Nederland. Hieruit bleek een nalevingspercentage van 22,4%. In 2022 lag het nalevingspercentage nog op 28,8%.

Doelstelling en onderzoeksvragen

Hoewel roken op veel plekken verboden is en ook het drinken van alcohol door minderjarigen niet is toegestaan zien we dat dit nog regelmatig gebeurt, bijvoorbeeld in sportkantines. In dit onderzoek gaan we na welke knelpunten Drentse sportverenigingen ervaren bij de handhaving van de leeftijdsgrenzen voor alcoholverkoop en wederverstrekking van alcohol en of er behoefte is (en zo ja welke) voor ondersteuning om de naleving te vergroten. Verder kijken we wat het rookbeleid is op Drentse sportparken, hoe de naleving daarvan is en of ook hierin behoefte is aan ondersteuning.

Onderzoeksvragen alcohol

A. Het schenken van alcoholische dranken aan minderjarigen is verboden. Ook 'wederverstrekking' (het doorgeven van alcoholische dranken aan minderjarigen) is verboden. Toch gebeurt het nog steeds dat minderjarigen op sportparken alcohol drinken. Hoe kan dit en wat kunnen we eraan doen?
    - Welke factoren dragen eraan bij dat er alcohol wordt verkocht aan minderjarigen? Welke factoren dragen eraan bij dat er wederverstrekking plaatsvindt op sportparken?

[2] Regels om problematisch alcoholgebruik tegen te gaan | Alcohol | Rijksoverheid.nl
[3] Gemeentelijke taken toezicht en handhaving Alcoholwet - Expertisecentrum Alcohol
[4] Landelijk beleid tabakspreventie | Loketgezondleven.nl
[5] Bureau Objectief (2024). Landelijk onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens bij alcohol- en tabaksverkoop in 2024.

- Welke knelpunten worden ervaren bij het voorkomen van het schenken van alcohol aan minderjarigen? Welke knelpunten worden ervaren bij het voorkomen van wederverstrekking aan minderjarigen?
- Welk handelingsperspectief kan worden geboden aan professionals, vrijwilligers[6] en bezoekers[7] van het sportpark om ervoor te zorgen dat er geen alcohol meer wordt geschonken aan minderjarigen? En welk handelingsperspectief kan worden geboden om wederverstrekking te voorkomen?

Onderzoeksvragen roken

B. Steeds meer sportparken zijn rookvrij. Een rookvrije omgeving is een plek waar roken volledig wordt ontmoedigd of verboden zodat mensen – vooral kinderen – niet worden blootgesteld aan tabaksrook, met als doel een Rookvrije generatie. Toch wordt er op sportparken nog regelmatig gerookt. Hoe kan dit en wat kunnen we eraan doen?
   - Welke factoren dragen eraan bij dat er wordt gerookt op sportparken waar dat niet is toegestaan?
   - Welke knelpunten worden ervaren bij het handhaven van het rookverbod?
   - Welk handelingsperspectief kan worden geboden aan professionals, vrijwilligers en bezoekers van het sportpark om ervoor te zorgen dat er niet meer gerookt wordt op het park?

Werkwijze

In het najaar van 2025 zijn 12 interviews gehouden met bestuursleden van Drentse sportverenigingen.[8] Het gaat om vijf voetbalverenigingen, twee golfclubs, twee korfbalclubs, één hockeyvereniging, één tennis/padel vereniging en één voetbal/tennis/padel vereniging. De clubs zijn gevestigd in de gemeenten Coevorden (2), Hoogeveen (2), AA en Hunze (1), Assen (1), Borger Odoorn (1), Emmen (1), Meppel (1), Noordenveld (1), Tynaarlo (1) en Westerveld (1). In de gemeente Midden-Drenthe liep al een onderzoek over alcoholgebruik op sportparken. Het was daarom niet wenselijk hier ook interviews te houden. In gemeente De Wolden zijn geen verenigingen geïnterviewd.

2. ALCOHOL

De kantine inkomsten zijn voor veel verenigingen een belangrijke bron van inkomsten. Een groot deel van de omzet van de kantine komt uit de verkoop van alcohol.[9]

Bij de golfverenigingen wordt de horeca beheerd door externen, er staan alleen betaalde medewerkers achter de bar. Voor de andere verenigingen geldt dat er uitsluitend vrijwilligers achter de bar staan, hoewel bij één voetbalvereniging ook altijd een professional aanwezig is. Bij twee verenigingen staan ook minderjarige leden achter de bar, altijd onder toezicht van een volwassene. Bij een aantal verenigingen hebben alle vrijwilligers die achter de bar staan een cursus ‘Verantwoord Schenken’ gedaan, bij de overige

[6] Onder ‘professionals en vrijwilligers’ verstaan we betaalde en niet betaalde betrokkenen (o.a. bestuur, commissies, trainers) van clubs.
[7] Onder ‘bezoekers’ verstaan we iedereen die het sportpark bezoekt als betrokkene, sporter of toeschouwer/ouder.
[8] In totaal zijn 33 Drentse sportclubs gevraagd deel te nemen aan het onderzoek. Met een deel van de clubs is het niet gelukt om in contact te komen. Andere clubs gaven aan niet mee te willen werken aan het onderzoek in verband met drukte en de hoeveelheid andere taken die zij als verenigingsbestuur moeten oppakken.
[9] Uit onderzoek onder sportverenigingen in heel Nederland blijkt dat bestuurders van sportverenigingen inschatten dat gemiddeld 38% van de inkomsten van de sportkantine afkomstig is van de verkoop van alcoholische dranken. Bron: Kalmthout, J. van, P. van Eldert & A. Singh (2021). Afhankelijkheid sportverenigingen en – evenementen van inkomsten uit alcohol en ongezonde voeding. Kansen voor de gezondere sportomgeving. Mulier Instituut: Utrecht.

verenigingen heeft een deel van de vrijwilligers deze cursus afgerond. De minderjarigen die achter de bar staan hebben deze cursus niet gedaan.

Beleid

Alle verenigingen hebben het beleid 'NIX18': er mag geen alcohol worden geschonken aan personen onder de 18 jaar, ook doorgeven van alcohol aan minderjarigen (wederverstrekking) is niet toegestaan. Alle bestuursleden zeggen dat dit beleid wordt uitgedragen door middel van stickers en bordjes. Bij de meeste verenigingen wordt geen alcohol geschonken op momenten waarop de jeugd speelt. Het draagvlak onder de leden voor dit beleid is groot.

Naleving

Volgens de bestuursleden is de naleving van het verbod op schenken aan minderjarigen hoog. Met name bij de verenigingen waar professionals achter de bar staan zegt men hier streng op toe te zien. Bij verenigingen waar vrijwilligers de kantine beheren is vaak een spanningsveld tussen beleid en praktijk. Hoewel er duidelijke afspraken zijn en de vrijwilligers hiervan op de hoogte zijn, kan het volgens de geïnterviewden toch gebeuren dat er alcohol wordt geschonken aan een minderjarige. De naleving blijkt afhankelijk van de drukte in de kantine op dat moment, omdat overzicht houden dan lastiger is. Toezicht op wederverstrekking is voor veel verenigingen lastig. Vaak wordt er door één persoon drinken gekocht voor meerdere mensen. Dit wordt regelmatig buiten het zicht van de kantinevrijwilligers opdronken, waardoor men niet kan garanderen dat minderjarigen geen alcohol drinken.

Respondenten geven aan dat de regels omtrent alcohol makkelijker zijn te handhaven dan de regels omtrent roken omdat er sprake is van landelijke wet- en regelgeving. Verenigingen kunnen zich verschuilen achter deze regels die algemeen bekend zijn en ook op andere openbare plekken gelden. Bovendien kunnen verenigingen een flinke boete krijgen als zij toch schenken aan een minderjarige, wat nadelig is voor de club. Eén van de geïnterviewde verenigingen heeft ooit een boete gehad omdat alcohol werd geschonken aan en minderjarige. Dit heeft veel impact gemaakt binnen de club en gezorgd voor meer alertheid op de leeftijd van personen die alcohol drinken.

Knelpunten en behoefte

Bij de handhaving van de regels omtrent alcoholgebruik komen verschillende knelpunten naar voren:

- Enkele respondenten merken op dat het soms lastig is om het beleid te onderbouwen: iemand van 17 jaar en 11 maanden mag niets drinken, een maand later mag dat wel. Bovendien mogen minderjarigen soms thuis of van hun ouders wel alcohol drinken terwijl dat op de vereniging verboden is. Verschillende respondenten geven aan dat er behoefte is aan het benadrukken van het belang van de handhaving van de leeftijdsgrenzen. Niet alleen omdat dit nou eenmaal de regels zijn, maar ook waarom die regels er zijn.
- Met name op drukke momenten en als er veel afleiding is het bij veel verenigingen voor de vrijwilligers lastig om goed te letten op de leeftijd van de koper. Met name tijdens toernooien, seizoensafsluitingen en andere feestelijke momenten met gemengde leeftijdsgroepen nemen de risico's toe. Bij twijfel wordt er vrijwel nooit om een ID-kaart gevraagd. De urgentie om daadwerkelijk geen alcohol te verkopen aan minderjarigen lijkt door de drukte naar de achtergrond te verdwijnen. Daarbij speelt mee dat het vragen naar een identiteitsbewijs door vrijwilligers vaak als sociaal ongemakkelijk wordt ervaren, zeker wanneer het gaat om leden die zij kennen of kinderen van bekenden. Verenigingen zijn van mening dat het vragen naar een ID kaart meer genormaliseerd zou moeten worden. Zij zien hierin vooral een taak voor zichzelf om hun vrijwilligers daarop te wijzen.

- Vaak wordt door één of enkele teamleden drinken gekocht voor het hele team. Met name op drukke momenten is het moeilijk om in de gaten te houden aan welke personen het drinken wordt doorgegeven. Verder is het vaak niet mogelijk om toezicht te houden op de gehele kantine en wordt er regelmatig drinken meegenomen naar het terras, naar de kleedkamer of naar een andere plek op het sportpark buiten het zicht van de vrijwilligers. Verenigingen geven aan behoefte te hebben aan praktische handvatten hoe zij beter zicht kunnen krijgen op wederverstrekking.
- Dat leden elkaar kennen maakt het volgens sommige respondenten lastiger om elkaar aan te spreken op gedrag of hen iets te weigeren. Andere respondenten geven aan dat door de hechte verenigingscultuur barvrijwilligers goed weten wie wel of niet minderjarig is. Bovendien wordt bij sommige teams of personen extra opgelet omdat men weet dat de kans op verkoop of wederverstrekking aan een minderjarige gro(o)t(er) zijn, bijvoorbeeld omdat er zowel meer- als minderjarigen in een team zitten. Elkaar aanspreken op gedrag blijft lastig. Bestuursleden lijken hierin iets daadkrachtiger te zijn en sterker te staan dan vrijwilligers. Men is terughoudend dergelijke lastige en impopulaire handelingen van vrijwilligers te vragen. Zeker wanneer ouders alcohol doorgeven aan hun minderjarige kinderen – of het goed vinden dat hun minderjarige kind drinkt – is ouders hierop aanspreken erg moeilijk. Dit leidt er toe dat handhaving deels persoonsafhankelijk is en dat verenigingen worstelen met de vraag wie verantwoordelijk is voor het aanspreken en handhaven.
- Verschillende verenigingen staan open voor een (jaarlijks terugkerende) voorlichting of bijeenkomst over het belang van de leeftijdsgrenzen waarbij ook praktische handvatten worden gegeven met betrekking tot het vragen naar de leeftijd, zicht houden op wederverstrekking en elkaar aanspreken. Ook praktische handvatten en beleidsregels die - bij voorkeur - één op één verwerkt kunnen worden in het beleid en acties die een vereniging kan inzetten zijn welkom. Daarbij wordt opgemerkt dat clubs hierin zo veel mogelijk ontzorgt zouden moeten worden: de bijeenkomst zou georganiseerd moeten worden door een externe partij.

Overig

Hoewel de gesprekken zich uitsluitend richten op de verkoop van alcohol aan minderjarigen en wederverstrekking noemen verschillende respondenten dat zij zich zorgen maken over de grote hoeveelheid alcohol die sommige leden in de kantine drinken. Hoewel respondenten zich ongemakkelijk voelen bij het drinkgedrag vinden zij het niet hun taak – en voelen zij daar ook niet prettig bij – om deze leden daarop aan te spreken. Bestuursleden die dit wel hebben geprobeerd hebben hier overwegend negatieve ervaringen mee. Zij spreken leden daarom alleen aan wanneer het gebruik zorgt voor overlast of onveilige situaties, meerdere verenigingen noemen hier voorbeelden van. Eén van de respondenten zegt dat leden soms met de auto vertrekken nadat zij (naar de mening van de respondent ‘te veel’) alcohol hebben gedronken.

3. ROKEN

Op de sportlocaties zijn verschillende regels omtrent roken. De sportparken van beide korfbalverenigingen, de tennis/padel vereniging, de voetbal/tennis/padel vereniging en de hockeyvereniging zijn volledig rookvrij. Enkele verenigingen hebben wel een rookplek op het park ingericht. Andere clubs kiezen er bewust voor dit niet te doen om roken niet te ‘faciliteren’. Eén van de golfclubs is volledig rookvrij, bij de andere mag er gerookt worden op het terras en tijdens een flight als de flightgenoten daar geen bezwaar tegen hebben. Beide golfclubs merken op dat er een openbare weg of fietspad door de golfbaan loopt. Omdat dit

een openbare weg is kunnen de clubs roken daar niet verbieden. Zij zien dan ook dat spelers hier regelmatig staan te roken.

De voetbalclubs hebben een minder streng rookbeleid hoewel één van de geïnterviewde sportparken volledig rookvrij is. Voor de andere vier voetbalclubs geldt dat op het sportpark gerookt mag worden. Twee clubs proberen wel wat te sturen of reguleren bijvoorbeeld door tijdens jeugdwedstrijden roken te

verbieden of bordjes op strategische plekken (bij de ingang, bij de kleedkamers) op te hangen met het verzoek daar niet te roken. Verschillende geïnterviewden merken op dat zij een strenger rookbeleid zouden willen op het park maar dat dit onvoldoende draagvlak heeft onder leden. Een landelijk rookverbod op sportparken is volgens de respondenten de enige manier om ook bij hen te komen tot een rookvrij sportpark. Zij verwijzen hierbij naar het landelijke verbod op roken in openbare binnenruimtes, zoals sportkantines, wat al snel nageleefd werd. Respondenten verwachten dat een dergelijk landelijk verbod voor het gehele sportpark niet lang op zich zal laten wachten. Deze clubs zeggen wat betreft het rookbeleid een 'trendvolger' en niet een 'trendsetter' te zijn.

Op alle sportparken gelden de regels omtrent roken ook voor vapen.

Naleving

Hoewel er soms wordt gemopperd over de regels – en een enkeling de discussie aangaat – zeggen bestuurders dat het rookverbod over het algemeen goed wordt nageleefd op de parken die volledig rookvrij zijn. Bestuur en leden spreken elkaar aan als er toch wordt gerookt. Wat daarin helpt is om het verbod goed en herhaaldelijk te communiceren door middel van borden op het sportpark, maar ook op de website, op sociale media, in nieuwsbrieven en tijdens (algemene leden) vergaderingen. Verder is het volgens de bestuurders van belang consistent te zijn in de navolging van de regels en geen situaties door de vingers te zien. Wat volgens de respondenten verder helpt is een verandering van de maatschappelijke norm: het besef dat roken ongezond is, voor overlast kan zorgen en een slecht voorbeeld is voor kinderen.

Knelpunten en behoefte

De geïnterviewden noemen enkele knelpunten.

- Omdat er geen landelijk verbod is leiden de regels omtrent roken op het sportpark soms tot discussie. Volgens veel geïnterviewden zou een landelijk rookverbod op sportparken wenselijk zijn. Hierdoor hoeven verenigingen zelf niet de – vaak impopulaire – beslissing te nemen om het roken te verbieden, wordt discussie over het onderwerp voorkomen en is handhaving makkelijker. Het bestuur kan zich dan verschuilen achter wet- en regelgeving zoals zij dat ook kunnen als het gaat om binnen roken. Zo lang er geen landelijk rookverbod op sportparken is kan er wellicht ingezet worden op het vergroten van draagvlak voor het beperken van roken op sportparken, met name bij de leden en vrijwilligers.
- Verenigingen die wel een rookplek willen faciliteren zijn op zoek naar de juiste plek om dit te doen. Als zij dit op het sportpark willen doen, zoeken zij naar een plek waar zo min mogelijk mensen langskomen. Mogelijk kan de gemeente meedenken in een veilige en praktische inrichting van het sportterrein.
- Op de sportparken waar roken verboden is wordt vaak gerookt net buiten het sportpark, bij de ingang. Volgens één van de respondenten leidt dit soms tot een 'erehaag' van rokers. Dit geldt ook voor de openbare wegen die door de golfbanen lopen. Dit is openbaar terrein waarover de sportvereniging geen zeggenschap heeft. Sportverenigingen geven aan dat gemeenten hier wellicht een rol in kunnen hebben door roken rondom de ingang van een sportpark te verbieden.

Daarbij wordt wel opgemerkt dat er (enkele) faciliteiten moeten zijn voor de rokers. Denk aan een overkapping zodat men droog kan staan of een rookpaal of rooktegel waar men de peuken kan achterlaten (om afval te voorkomen).

- De geïnterviewden vragen zich dan wel af wie een dergelijk verbod gaat handhaven en wie de rookplek opruimt c.q. onderhoudt. Bij één van de clubs staan wel rookpalen op enige afstand van de ingang maar hier wordt weinig gebruik van gemaakt, de rokers blijven vaak bij de ingang rondhangen.
- Voor de verenigingen waar een rookverbod geldt, zijn de geïnterviewden van mening dat het verbod goed uitgelegd kan worden aan de leden. Het is ongezond, onprettig en geeft een slecht voorbeeld aan kinderen. Wat minder goed is uit te leggen is dat het verbod ook geldt als er geen (andere) leden aanwezig zijn op het park. Bijvoorbeeld op momenten dat er onderhoud wordt gedaan door vrijwilligers of als er tijdens het golfen geen flightgenoten zijn die hier bezwaar tegen hebben. Over het algemeen zeggen de geïnterviewden ook dan aan het verbod vast te houden.
- Soms is het lastig om mensen aan te spreken op het rookgedrag. Idealiter zouden leden elkaar ook op hun gedrag aanspreken, maar dat blijkt in de praktijk vaak niet te gebeuren. Bestuursleden zeggen dit wel te doen, maar voor vrijwilligers – die toch al schaars zijn – is dit een lastigere taak. Volgens de geïnterviewden kan je een dergelijke ondankbare taak ook niet verwachten van vrijwilligers. Enkele clubs hebben behoefte aan handvatten voor informele handhaving: hoe spreek je leden of vrijwilligers op een laagdrempelige manier aan op hun gedrag?
- Enkele verenigingen zouden (meer) communicatiemateriaal willen ontvangen waarmee zij kunnen uitdragen wat de regels zijn omtrent roken op het sportpark.
- Ook wordt er gesproken over een stappenplan om te komen tot een rookvrij sportpark. Dit stappenplan zou het hele proces moeten volgen om te komen tot een rookvrij sportpark. Te beginnen met het creëren van meer draagvlak en het bespreekbaar maken van het onderwerp, tot en met beleidsregels die men één-op-één kan overnemen en de concrete acties die dan moeten volgen.

COLOFON
Trendbureau Drenthe
Datum: Februari 2026
Contact: Irene Schoonbeek
i.schoonbeek@trendbureaudrenthe.nl
06 – 44 38 49 54